

ULTIMA VIZITĂ A LUI NICOLAE CEAUȘESCU ÎN FRANȚA – IULIE 1980, UN EȘEC DIPLOMATIC

Liviu Sadowsky*

Abstract. *Unfortunately for Bucharest's regime, the excellent Romanian-French relations established during Charles de Gaulle's presidency, slowly lost their intensity and consistency, a processes that started with Ceausescu's visit in France in 1970 and ended with the visit of Valery Giscard D'Estaing from 1979, his French counterpart.*

As a head of state, in the period between Nicolae Ceausescu's first visit in France from June 1970 and his last visit in Paris from July 1980, the Romanian and French relations entered a stage of impairment, culminating with a total downfall during the eight decade of the last century. Even though Ceausescu's visit in France from 1970 didn't had spectacular economic consequences, the visit represented a diplomatic success for the communist regime from Bucharest, contributing at the consolidation of Romanian and French relations. Our research is based, in an overwhelming proportion, on the documents belonging to the Central Committee of the Romanian Communist Party, sources that can be found at the Romanian National Archives.

Keywords: Communist regime, Romanian-French relations, Charles de Gaulle, Nicolae Ceaușescu, Valery Giscard D'Estaing, Central Committee of the Romanian Communist Party.

În perioada cuprinsă între prima vizită întreprinsă de Nicolae Ceaușescu în Franța, în calitate de șef de stat, în iunie 1970, și ultima sa vizită la Paris, în iulie 1980, relațiile româno-franceze au intrat într-un con de umbră, metamorfozat apoi într-o eclipsă totală, în deceniul opt al secolului trecut. Chiar dacă vizita lui Ceaușescu în Franța, în iunie 1970, nu a avut consecințe spectaculoase în plan economic, ea totuși a constituit un succes diplomatic al regimului comunist de la București, contribuind la consolidarea relațiilor româno-franceze. În realizarea demersului nostru, într-o proporție covârșitoare, am folosit surse documentare prezente în dosarele fondului Comitetului Central al Partidului Comunist Român, aflat la Arhivele Naționale ale României.

A existat un intens și constant schimb epistolar între Nicolae Ceaușescu și Georges Pompidou, în special pe parcursul anului 1972, din conținutul cărora au rezultat multe similitudini și apropieri, în special în planul relațiilor internaționale. În finalul unei asemenea epistole, Georges Pompidou își exprima dorința unei viitoare întâlniri între cei doi șefi de stat: „Binevoiiți, de asemenea, să-mi reamintiți invitația pe care ați avut amabilitatea să mi-o adresați cu ocazia vizitei dumneavoastră la Paris. Vă mulțumesc. Voi relua cu plăcere discuțiile prietenești și fructuoase pe care

* Asist. univ. drd., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava.

le-am avut acum doi ani, la o dată reciproc avantajoasă.”¹ Din nefericire, această viitoare întâlnire nu a mai avut loc, deoarece la data de 2 aprilie 1974, președintele Georges Pompidou a decedat la Paris, răpus de un cancer necruțător.

Practic, prin decesul lui Georges Pompidou s-a pus punct unui capitol important al relațiilor româno-franceze, bazat pe un parteneriat solid al relațiilor politice, economice și culturale. După dispariția lui Georges Pompidou au fost organizate alegeri prezidențiale în Franța, unde principalii competitori au fost liberalul Valéry Giscard d'Estaing, socialistul François Mitterrand și gaulistul Jacques Chaban-Delmas. După o luptă extrem de strânsă, Valéry Giscard d'Estaing a obținut 50,7% din voturi, devenind al 20-lea președinte al Franței. (L-a învins la limită pe socialistul François Mitterrand, care își va lua revanșa la alegerile din 1981.)

Cei șapte ani de mandat ai președintelui Valéry Giscard d'Estaing, al treilea cel mai tânăr președinte din istoria de până atunci a Franței, după Louis-Napoleon Bonaparte și Jean Casimir-Périer, au o percepție pozitivă în mentalul colectiv al francezilor. A fost o perioadă de modernizare și de reformare liberală a societății franceze, care s-a materializat și în creșterea consistentă a veniturilor francezilor.

În 1981, Valéry Giscard d'Estaing a devenit membru de drept al Consiliului Constituțional, în 1982 a pus bazele, alături de Gerald Ford, Forumului Mondial AEI, un organism care reunește anual lideri din mediul de afaceri, oficiali de rang înalt sau experți, iar în anul 2003, drept rezultat al unei prodigioase activități publicistice, a fost admis în rândul membrilor Academiei Franceze, ocupând fotoliul cu numărul 16 al acestei auguste instituții de cultură.

Un intelectual rafinat, un umanist prin formație, părintele Constituției Europene și un politician reformator de talie mondială, acestea ar fi atributele definiției ale acestui om de stat. Din păcate, din perspectiva relațiilor româno-franceze, în cei șapte ani de mandat ai președintelui Giscard d'Estaing, s-au constatat o involuție și o erodare a relațiilor regimului ceaușist cu Hexagonul. A contribuit la acest proces un ansamblu de factori, dintre care nu pot fi omiși câțiva mai importanți: accentele tot mai totalitare ale regimului Ceaușescu, coroborate cu devoalarea mediatică din Franța, tot mai intensă, a abuzurilor săvârșite de acest regim, îndepărtarea tot mai multor intelectuali ai stângii franceze de așa zisele idealuri generoase ale comunismului internaționalist, ale cărui crime și orori încep să fie cunoscute și condamnate, cel puțin moral. Și nu în ultimul rând, antipatia profundă manifestată de Giscard d'Estaing față de Ceaușescu, care pornea de la o incompatibilitate structurală, totală dintre cei doi.

Ultima vizită a unui președinte francez, care a creditat și a legitimat încă o dată regimul lui Ceaușescu, a fost vizita lui Valéry Giscard d'Estaing, din martie 1979. A fost o vizită mult așteptată, negociată, amânată și chiar refuzată la un moment dat de președintele francez. Preparativele diplomatice ale acestei noi întâlniri la cel mai înalt nivel româno-francez au început încă din 30 ianuarie 1973,

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (infra: A.N.I.C.), fond C.C al P.C.R., Secția Relații Externe, dosar nr. 76/1972, f. 4.

odată cu vizita la București a ministrului Afacerilor Externe al Franței, Maurice Schumann. Finalizarea acestor demersuri diplomatice maraton, s-a concretizat abia șase ani mai târziu, un aport substanțial avându-l fostul ministru de Externe Ștefan Andrei, care într-o lucrare biografică, relatează aceste momente.

Mult așteptata vizită a avut loc în prima decadă a lunii martie 1979, fără a aduce nimic spectaculos. (Așa după cum rezulta și din conținutul celor două documente adoptate, la încheierea vizitei, respectiv declarația comună a Republicii Socialiste România și a Republicii Franceze, semnată de cei doi președinți, și un comunicat comun, ambele documente publicate în „Scânteia”, din 11 martie 1979.) În ultima frază a comunicatului comun, președintele francez își invită omologul român să întreprindă o vizită oficială în Franța: „Președintele Republicii Franceze l-a invitat pe președintele Republicii Socialiste România să efectueze o vizită oficială în Franța. Invitația a fost acceptată cu plăcere. București, la 10 martie 1979.”² Invitația lansată de președintele Giscard d’Estaing omologului său român, Nicolae Ceaușescu, a putut fi onorată în anul următor, între 23 și 26 iulie 1980.

A fost ultima vizită a lui Nicolae Ceaușescu în Franța, și ultima întâlnire cu un președinte francez. Miercuri, 23 iulie 1980, delegația română, în componența căreia se aflau, alături de soții Ceaușescu, Cornel Burtică, vice-premier, ministrul Comerțului Exterior, Ștefan Andrei, ministrul Afacerilor Externe, și Ioan Avram, ministrul Construcțiilor de Mașini. Echipajul avionului prezidențial, un Boeing 707, era condus de gen. mr. Gheorghe Cristian, comandant de aeronavă, și era format din 12 membri, bineînțeleș, toți ofițeri de rang superior. Suita prezidențială avea un puternic dispozitiv de pază și protecție, format din 10 ofițeri de securitate, aflați sub comanda colonelului Marin Neagoe. Grupul de presă era alcătuit din 10 persoane, dintre care am remarcat prezența lui Neagu Udroiș, de la Agerpres, Ilie Ciurăscu, radioteleviziune, și nelipsitul operator cinematografic, Pantelie Țuțuleasa, cel care filmase în 1968 vizita istorică a lui de Gaulle în România.

Exista și un personal de serviciu care cuprindea un ospătar, un croitor, o coafeză și o asistentă medicală. La ora 13,50 aeronava prezidențială decola de pe aeroportul Otopeni și, conform uzanțelor internaționale de protocol, a fost escortată de la frontiera Franței de reactoare ale forțelor aeriene franceze. La ora 15,30 a aterizat pe aeroportul Orly. Iată cum descria corespondentul „Scânteii”, ziua de sosire a lui Ceaușescu: „Este o splendidă zi de vară, strălucitoare, una din primele zile în care acest anotimp și-a intrat aici, în Franța, în drepturile legitime, după o perioadă de incertitudini meteorologice. Este o zi luminoasă, călduroasă, asemenea sentimentelor care animă tradiționala și trainica prietenie dintre cele două popoare. Aeroportul era pavoazat sărbătorește cu drapelele de stat ale României și Franței – tricoulul sacru inimilor noastre, împletind culorile roșu, galben și albastru – și tricoulul francez, prețuit pentru luminoasele sale semnificații, tricoul în care se îngemănează culorile roșu, alb și albastru.”³ Din păcate, nu am reușit să identificăm

² A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R., Secția Relații Externe, dosar nr. 1/1979, f. 221.

³ A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R., Secția Relații Externe, vizite externe, dosar nr. 4/1980, f. 78, publicat în ziarul „Scânteia”, nr. 11.795 din 24 iulie 1980.

pe autorul acestei corespondențe, deoarece fragmentele din „Scânteia”, arhivate riguros, au fost decupate chirurgical-milimetric, iar autorii articolelor au fost tăiați la sfârșitul articolelor.

Cuplul prezidențial român a fost întâmpinat pe aeroportul Orly, de către președintele Valéry Giscard d’Estaing împreună cu soția, Anne-Aymone Giscard d’Estaing. Pe aeroport au mai fost prezenți Corneliu Mănescu, ambasadorul României la Paris, și personalități din suita președintelui francez.

Pentru a intra cât mai bine în atmosfera strălucită a momentului, din perspectiva aparatului propagandistic de la București, va trebui să apelăm din nou la singura sursă de informare, același număr al „Scânteii”. „Marele interes, semnificațiile deosebite ce sunt atribuite noii solii de prietenie, pace și colaborare prilejuită de vizita oficială pe care președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, o întreprind în Franța, sunt puse în evidență de presa franceză, de emisiunile de radio și televiziune (...)”⁴ După scurte alocuțiuni rostite de cei doi președinți, în salonul diplomatic al aeroportului Orly, nu mai puțin de patru elicoptere au fost puse la dispoziția oaspeților români, pentru transportul de la aeroportul Orly la reședința rezervată.

În elicopterul prezidențial s-au instalat cele două cupluri prezidențiale, iar cu al doilea elicopter au fost transportați: Cornel Burtică, Ștefan Andrei, Ioan Avram, Corneliu Mănescu, împreună cu soția, Dana Mănescu, Vasile Pungan, Constantin Mitea, și, nu în ultimul rând (deși figura ultimul pe lista pasagerilor repartizați), generalul de securitate, Iulian Vlad. Reședința rezervată înalților oaspeți români, pe perioada celor trei zile ale vizitei în Franța, a fost somptuosul Palat Marigny, unde, în Salonul Roșu, au avut loc primele convorbiri oficiale, într-un cadru restrâns, la care au participat doar cei doi președinți de stat, asistați de soțiile lor. În cursul aceleiași zile, președintele Valéry Giscard d’Estaing și soția au oferit un dineu oficial în onoarea cuplului prezidențial român. Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu au fost conduși în Salonul Murat, fiind întâmpinați de primul ministru al Franței, Raymond Barre, și de soția acestuia, de Alan Poher, președintele Senatului, și de Jacques Chaban-Delmas, președintele Adunării Naționale. În toastul președintelui Valéry Giscard d’Estaing, a fost salutăta continuitatea dialogului franco-român în ultimii 15 ani și a fost evocată importanța istorică a vizitei generalului de Gaulle în România, în mai 1968.

Aceste legături s-au încheat în lupta care, în cursul secolului trecut, a făcut să renască patria română și i-a dat un stat: „acum câteva săptămâni am sărbătorit centenarul relațiilor noastre diplomatice.”⁵ Dacă în acea perioadă istorică fastă, Franța și România se aflau de aceeași parte a baricadei, luptând pentru aceleași idealuri și valori, comune civilizației democratice și creștine europene, într-un mod diametral opus, se prezenta situația geostrategică și politică a Europei, la apusul secolului XX. „Aflați fiecare la câte o extremitate a Europei – o Europă divizată –

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem*, f. 97.

Franța și România au procedat în aceste condiții la aceeași analiză a situației de pe continentul nostru. Ele au fost de acord asupra principiilor după care trebuie să se conducă națiunile europene în relațiile dintre ele.”⁶

În continuarea toastului său, președintele francez s-a referit la un subiect extrem de delicat, pe care Ceaușescu l-ar fi dorit ignorat, din motive lesne de înțeles, subiectul invaziei Afganistanului de către armata sovietică. Chiar în ajunul Crăciunului, pe 24 decembrie 1979, armata sovietică invadase Afganistanul, sub pretextul acordării de „ajutor” guvernului pro-sovietic, un guvern socialist-comunist, contestat și atacat de mujahedini. A fost cel mai lung și sângeros conflict militar provocat de sovietici, la sfârșitul secolului XX, o intervenție militară, pe care un fost ministru de Externe sovietic (și ulterior primul președinte al Georgiei), Eduard Șevarnadze, o cataloga ca fiind o „barbarie”.

Invazia sovietică din Afganistan a fost dezaprobată și criticată la unison de lumea liberă, deci și de Franța. A fost mai mult decât o barbarie, a fost un genocid, în care și-au pierdut viața un milion de afgani, atrocități comise chiar și împotriva civililor. Genocidul afgan nu a fost niciodată recunoscut de ruși, așa cum genocidul armean este negat de turci.

Nazismul a fost considerat un cataclism al istoriei, și unii lideri naziști au sfârșit în ștreang la Nürnberg, iar comunismul, catalogat de naziști ca fiind „ciuma roșie”, nu a cunoscut, nici pe departe, același tratament, fiind tratat cu mânuși de o cohortă de istorici; astfel încât, prăbușirea „imperiului răului”, adică a U.R.S.S-ului, să fie etichetată de Putin, în 2016, ca fiind „cea mai mare catastrofă geopolitică din secolul XX”. Istoria are uneori un umor cinic, iar unii lideri politici, radicalizați de fanatism ideologic sau religios, interpretează roluri funeste, în comedia umană a absurdului.

Președintele Valéry Giscard d’Estaing a pledat pentru restaurarea încrederii pierdute între națiunile dezbinat de bătrânului continent și pentru încetarea agresiunii armate din Afganistan. „Pentru ca încrederea să fie restabilită este necesar să se găsească rapid o soluție în Afganistan, pentru că nu armele vor putea hotărî viitorul poporului afgan. Această soluție nu este nerealistă, de vreme ce Afganistanul a putut să trăiască în pace cu vecinii săi de la începutul secolului, fără a amenința securitatea nimănui. Soluția trebuie să prevadă retragerea completă a forțelor armate străine (a trupelor sovietice – n.a.) și acceptarea dreptului afganilor de a-și alege ei înșiși regimul politic, de a-și relua linia tradițională de nealinere.”⁷

Chiar dacă nu s-a făcut nicio referire directă, acuzațiile la adresa invaziei militare sovietice erau mai mult decât evidente. Referindu-se apoi la relațiile bilaterale, președintele francez și-a arătat satisfacția față de dublarea volumului schimburilor economice dintre România și Franța, în perioada 1975–1980. De asemenea, a salutat decizia Comunității economice vest-europene de a încheia un acord economic cu România, peste doar câteva zile, la 28 iulie, 1980. Valéry

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem*, f. 98.

Giscard d'Estaing și-a încheiat discursul, într-o notă de optimism și speranță. „Reînnoind vechea lor prietenie acum 15 ani, Franța și România au regăsit drumul realităților geografice și istorice ale Europei. Acest drum este cel al solidarității. Este drumul unei unități reale de civilizație, ale cărei expresii le resimțim și unii și alții, care trebuie treptat să-și facă auzită din nou vocea sa în lume.”⁸ A doua zi a vizitei lui Nicolae Ceaușescu în Franța, joi, 24 iulie, a debutat la ora 9, cu întâlnirea unui important grup de reprezentanți marcanți ai vieții economice franceze. Ceaușescu își puse mari speranțe în această întâlnire, sperând că-i va convinge pe reprezentanții mediului de afaceri francez că România poate oferi importante oportunități de cooperare economică.

Este de remarcat că în delegația României, pe poziția a doua în ierarhie, apare Elena Ceaușescu, care-și depășise deja statutul decorativ-butaforic, de primă doamnă (tovarășă), fiind plasată acum într-o funcție importantă, aceea de prim vice-prim-ministru (limba română poate îngădui aproape orice monstruoasă lexicală) al guvernului, o funcție cu dedicație expresă, pentru o persoană obsedată de ambiții de mărire.

Din partea oamenilor de afaceri francezi, au participat Philippe Burnel, vicepreședinte al Consiliului Național al Patronatului Francez, George Taylor, președintele Comitetului mixt România-Franța. Lista companiilor și institutelor reprezentate în cadrul delegației Patronatului francez a fost impresionantă, ca rezonanță și putere economică. Am reținut câteva, mai reprezentative sau care desfășurau afaceri în România: Air Industrie, Citroën, Renault, Thomson C.S.F. Creuzot, Loire, Cokpann Compagnie Générale d'Électricité, sau bănci emblematice pentru sistemul financiar-bancar francez, ca de exemplu, Banque Nationale de Paris, Banque de Paris et des Pays Bas, Credit Lyonnais, Banque Française du Commerce Extérieur (probabil, sora mai mare a defunctei Bancorex).

Întâlnirea delegației române cu reprezentanții mediului de afaceri francez s-a desfășurat în Salonul Roșu al Palatului Marigny, reședința destinată cuplului prezidențial român pe durata vizitei în Franța. În prezentarea făcută de Ceaușescu, a fost dat ca exemplu de reușită Grupul Renault sau mai recenta cooperare cu Citroën (care se va dovedi o afacere extrem de păguboasă pentru statul român n.a.), apoi cooperările în domeniile electronicii, producției de elicoptere, centralelor electrice etc.

Anul 1980 a fost anul încheierii unui glorios cincinal, România înregistrând cea mai spectaculoasă creștere economică dintre țările membre ale C.A.E.R., în condițiile în care „țara noastră a alocat 1/3 din venitul național pentru dezvoltare, iar în viitorul cincinal, 1981–1985, se are în vedere continuarea acestei dezvoltări.”⁹

Această disproporție uriașă, între fondurile alocate politicii de industrializare forțată și cele alocate consumului populației, începea să fie resimțită în mod dramatic de populație, obligată să suporte mari privațiuni. Ceaușescu a adresat

⁸ *Ibidem*, f. 99.

⁹ *Ibidem*, f.109.

firmelor și companiilor franceze interesate și specializate în prospecțiuni petroliere maritime, o invitație în premieră pentru forarea și exploatarea zăcămintelor petroliere, descoperite de curând în Marea Neagră. (Sateliții americani făcuseră această descoperire.) Deși Ceaușescu căpătase în timp anumite abilități de marketing, știind să promoveze, destul de bine, produsele economiei naționale și să negocieze, destul de ferm, prețurile, de această dată, spre deziluzia sa totală, oamenii de afaceri francezi n-au fost impresionați de pledoaria sa. Practic, întâlnirea lui Ceaușescu cu oamenii de afaceri francezi s-a rezumat la un monolog, ca într-o plictisitoare plenară de partid. Nu a existat un veritabil dialog și nu au fost adresate întrebări.

Deși statul român demonstrase că este un bun plătitor al creditelor contractate până la acea dată și avea destule contracte economice în derulare, unele de succes, atât cu Franța, cât și cu alte state capitaliste, componenta economică a vizitei în Franța s-a dovedit a fi un mare eșec. Nu a fost semnat niciun singur acord economic, în condițiile în care, în urma vizitei efectuate de Valéry Giscard d'Estaing, făcută cu un an în urmă, fuseseră semnate nu mai puțin de cinci acorduri economice, a căror valoare însumată se apropia de un miliard de dolari. Una dintre cauzele principale ale acestui eșec a constituit-o dificultatea majoră a regimului de la București de a mai obține credite bancare externe, pentru dezvoltare și rețehnologizare, cu dobânzi mici, precum în deceniul șapte al secolului trecut. De acest lucru s-a plâns și Ceaușescu în fața oamenilor de afaceri francezi. „Dacă creditele se vor ieftini, dacă și bancherii, băncile se vor mulțumi cu profituri mai mici, ca și țările în curs de dezvoltare să poată progresa cu adevărat apelând la credite, atunci problema ar putea fi avută în atenție. Însă la nivelul dobânzilor actuale, creditele nu mai pot fi, practic, acceptate.”¹⁰

Dacă prima parte a zilei de joi, 24 iulie, a fost extrem de solicitantă și dezamăgitoare pentru Ceaușescu, care a încercat să-i convingă pe oamenii de afaceri francezi că tărâmul mioritico-dâmbovițean este un rai investițional pentru ei, au urmat și momente mult mai plăcute, chiar de relaxare.

Spre orele prânzului, Nicolae și Elena Ceaușescu au fost invitați la Primăria Parisului. Coloana oficială de mașini a înalților demnitari români a plecat de la reședința oficială, Palatul Marigny, a străbătut bulevardele pariziene, ajungând la destinație, Hotel de Ville, superba construcție, care adăpostea Primăria Parisului. „Coloana oficială străbate curtea interioară a primăriei și se oprește în fața intrării spre Salle de Prévots. Președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și tovarășa Elena Ceaușescu sunt întâmpinați la coborârea din mașină, cu deosebită cordialitate de Jacques Chirac, primarul Parisului, și doamna Chirac, care le adresează un salut plin de căldură. O gardă republicană prezintă onorul. Oaspeții sunt conduși spre Salonul Tapiseriilor, în fața căruia membri ai gărzii republicane sunt aliniați pentru onor.”¹¹ În timp ce cuplul prezidențial urcă treptele din partea stângă a holului spre Sala de festivități, o fanfară militară intonează un marș cazon.

¹⁰ *Ibidem*, f. 110.

¹¹ *Ibidem*, f. 114.

Se continuă vizitarea impunătorului edificiu al Primăriei, avându-l ca ghid pe primarul Parisului, Jacques Chirac, care prezintă istoricul acestei clădirii emblematică, a cărei piatră de temelie a fost pusă la 15 iulie 1533, în timpul marelui protector al artelor și culturii, care a fost regele Francisc I.

Demn de remarcat, păstrarea neatinsă a arhitecturii inițiale, care nu a suferit nicio modificare esențială, vreme de mai multe secole. La finalul acestei vizite, primarul Parisului a ținut un discurs memorabil, prin frumusețea stilistică, prin conținutul elevat, excepțional de bine documentat privind contribuțiile remarcabile ale unor români la tezaurul culturii universale. „Câteva luni mai devreme, poporul român rezervase generalului de Gaulle o primire memorabilă. Astfel, vizita pe care dumneavoastră ați binevoit astăzi să o faceți Parisului subliniază cu strălucire, domnule președinte, perenitatea unei lungi tradiții de prietenie între țările noastre. Cum s-ar putea altfel, când aceeași origine și aceeași tradiție latină, aceeași înrudire latină, aceeași independență a spiritului au țesut între România și Franța legături seculare? De multă vreme, limba franceză este răspândită în țara dumneavoastră și este în mod curent predată în școli. Scriitorii români prestigioși, ca Anna de Noailles¹², ca prințesa Bibesco Basarab de Brancovan, Panait Istrati, Eugène Ionesco, au îmbogățit expresia literară. Enescu al dumneavoastră, adoptat de Paris, elev al lui Gabriel Faure, a participat și el la reînnoirea și strălucirea muzicii franceze. Fost elev al Școlii de arte frumoase, condusă de Rodin, marele dumneavoastră Brâncuși și-a trăit inspirația sa din tinerețe la școala din Paris.

Savanții și oamenii noștri de cultură au întreținut, în ceea ce-i privește, fecunde și constante schimburi cu țara dumneavoastră. Nu este simbolic, în această direcție, că în virtutea unui decret al lui Napoleon al III-lea, medicii români au fost singurii care au beneficiat, multă vreme, de echivalarea diplomelor lor, permițându-li-se să profeseze în Franța? Da, pentru poporul francez, poporul român este un prieten scump și foarte stimat. Cum spunea generalul de Gaulle: a fost dintotdeauna. A fost în mod deosebit, în timpul acestui secol de războaie și frământări pe care românii le-au dus atât de curajos și pe care le-au plătit atât de greu.”¹³

Seria întâlnirilor protocolare a continuat spre seară, cu un dejun oferit de primul ministru francez, Raymond Barre, și de soția acestuia, cuplului Ceaușescu. Întâlnirea a avut loc în Palatul Ministerului Afacerilor Externe, aflat pe malul drept al Senei, pe Quai d'Orsay, devenit reședință a Ministerului Afacerilor Externe. După rostirea toasturilor, soții Ceaușescu s-au întreținut cu invitații. Nicolae și Elena Ceaușescu au avut și o întâlnire mai puțin protocolară, o întâlnire emoționantă cu directoarea Théâtre de Paris și a Théâtre de Marygni, fondatoarea, cu mulți ani în urmă, a Teatrului Mic din București, nimeni alta decât marea actriță franceză, de origine română, Elvira Popescu.

În semn de recunoștință față de contribuția sa la dezvoltarea culturii franceze, aceasta a fost decorată cu insigna de ofițer al Legiunii de Onoare Franceze. Iată

¹² Romancieră și poetă de origine română, născută la Paris în 1876.

¹³ *Ibidem*, f. 117.

cum este relatată această inedită întâlnire: „În acest cadru, un moment emoționant: tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu, remarcând printre invitați pe marea actriță franceză, de origine română, Elvira Popescu, al cărei talent deosebit a înnobilit decenii de-a rândul scena teatrală pariziană, i-au adresat cuvinte de aleasă prețuire, urări de sănătate, au îmbrățișat-o cu căldură. La rândul ei, cunoscuta actriță a mulțumit emoționată pentru aceste gesturi exprimate cu o impresionantă naturalitate și căldură.”¹⁴ În fața ziariștilor prezenți Elvira Popescu a făcut o declarație surprinzătoare, de o mare franchețe, care a stârnit multe comentarii (în special din partea unor reprezentanți ai diasporei românești), unele deloc aprobatoare la adresa ei, împutându-i-se afișarea prea ostentativă cu deja indezirabilul cuplu Ceaușescu. „Sunt foarte emoționată. Știu ceea ce datorez Franței, dar o parte din inima mea a rămas în România. Nu înțeleg nimic din politică, sunt o sentimentală. Doresc doar ca bunul Dumnezeu să-i dea o viață lungă președintelui Ceaușescu, pentru a face ca România să-și uite tristețile.”¹⁵

Foarte matinali (Nicolae Ceaușescu era matinal, dar nu rata în nicio zi somnul de după-amiază), soții Ceaușescu au început ziua de vineri, 25 iulie 1980, cu o vizită la Uzinele Citroën, situate la 16 km nord de Paris, în mica localitate Aulnay-sous-Bois. „La ora 9 fix, elicopterul aterizează pe platforma special amenajată, apoi, precedat de serviciile de securitate și de presă, domnul președinte și doamna președinte iau loc fiecare într-o SM decapotabilă. Fiecare este însoțit de câte un reprezentant al guvernului francez, de câte un director al Citroën, de câte doi interpreți.”¹⁶ Soții Ceaușescu au fost impresionați de vastitatea și complexitatea platformei industriale, cu o suprafață acoperită de 345.000 m², și de tehnologia de ultimă generație, unde se asamblau aproape 1.000 de autoturisme pe zi, în două schimburi de câte 8 ore. Li s-a rezervat oaspeților români o neașteptată prezentare, în premieră absolută. „La capătul traseului va fi prezentat președintelui prototipul autoturismului care va fi fabricat în România.”¹⁷ La ora 9 și 50 de minute, vizita s-a încheiat, după ce cei doi înalți oaspeți și-au împărtășit impresiile în Cartea de onoare a Uzinelor Citroen. Ora 10 și 30 de minute. „După vizita la Uzinele Citroën, elicopterul prezidențial se îndreaptă spre Centrul de cercetări al C.G.E.¹⁸”, cunoscut sub numele de Institutul Marcoussis, aflat la 30 km de Paris.

Acest obiectiv de vârf al tehnicii și cercetării franceze era unul dintre marile grupuri industriale care stabilise deja legături de colaborare economică și de cercetare științifică cu partea română. Un moment inedit al vizitei l-a constituit vizitarea unui obiectiv, care din anii ‘70–80 prefigura practic viitorul, care, cel puțin pentru români, era mai degrabă un subiect de *science fiction*. Pentru Franța era un proiect în curs de omologare, iar pentru România, un proiect care va fi pus în practică în secolul XXI, aproape de zilele noastre. „Tovarășul Nicolae Ceaușescu

¹⁴ *Ibidem*, f. 130.

¹⁵ *Ibidem*, f. 133.

¹⁶ *Ibidem*, f. 134.

¹⁷ *Ibidem*, f. 135.

¹⁸ *Ibidem*, f. 138.

și tovarășa Elena Ceaușescu vizitează încăperile Casei solare – o posibilă anticipație pentru casele viitorului –, se interesează de modul cum funcționează sistemele termice, instrumentele pentru reglarea temperaturii, de materialele de construcție ale acestei case.”¹⁹

Din păcate, toate aceste contracte de colaborare economică erau la timpul trecut, această vizită a lui Ceaușescu nu a determinat încheierea nici măcar a unui singur acord economic, totul a rămas la stadiul de deziderat nefinalizat. Cu toate eforturile depuse, și care nu au fost puține, din punct de vedere economic, și nu numai, vizita s-a dovedit a fi un fiasco total pentru Ceaușescu. Era pentru prima dată când o vizită oficială a lui Ceaușescu, într-un important stat capitalist, unul dintre principalii actori ai schimburilor economice cu România, nu s-a finalizat cu încheierea de acorduri economice.

Era o situație în premieră pentru Nicolae Ceaușescu, o înfrângere greu de digerat de dictatorul român. La ora prânzului, suita prezidențială s-a îndreptat spre Palatul Luxembourg, reședința președintelui Senatului Francez. După primirea protocolară făcută de președintele Senatului Francez, Alain Poher, și de soția acestuia, a urmat un moment festiv dedicat lui Nicolae Ceaușescu. „Domnul Alain Poher înmânează președintelui Nicolae Ceaușescu Medalia de aur a Senatului și Cofretul omagial pregătit cu ocazia aniversării Centenarului Senatului francez în care se află documente și mărturii referitoare la activitatea acestui prestigios for legislativ francez.”²⁰

Aflăm astfel că parlamentarismul francez fusese contemporan cu cel românesc, la sfârșitul secolului XIX, numai că organizatorii momentului festiv, înmânând lui Ceaușescu un simbol al parlamentarismului francez, au trecut prea ușor peste faptul că Ceaușescu era un reprezentant al regimului uzurpator, care a pus capăt parlamentarismului românesc.

În cuvântarea sa, președintele Senatului francez, Alain Poher, a relatat un episod din viața sa: „Mă simt onorat să fiu, de multă vreme, un prieten al României. Legăturile pe care le-am înnodat cu țara dumneavoastră sunt deja foarte vechi. Prietenii mei români știu că îmi face plăcere adesea să le evoc, pentru că ele datează din vremea tinereții mele, când student la Școala de mine din Paris, am plecat în regiunea Ploiești pentru a efectua un stagiu în industria petrolieră. Din acea perioadă îndepărtată, interesul meu pentru problemele românești nu a fost niciodată dezmințit.”²¹

Cu alte cuvinte, aflăm că în mult hulita perioadă așa-zis burghezo-moșierească, unii studenți francezi efectuau stagii de pregătire practică la Ploiești, unde exista una dintre cele mai moderne rafinării de petrol din lume, prima din Europa, iar astăzi industria petrolieră română, practic, nu prea mai există în urma unui așa-zis proces de privatizare, într-un domeniu economic strategic de care ține de siguranța energetică națională.

Întâlnirea de la Palatul Luxembourg s-a încheiat cu un dejun oferit de președintele Senatului francez. Aflăm, din meniul dejunului, cu ce preparate au fost

¹⁹ *Ibidem*, f. 139.

²⁰ *Ibidem*, f. 143.

²¹ *Ibidem*, f. 147.

desfățați soții Ceaușescu, un adevărat regal culinar, pe măsura rafinamentului sofisticatei gastronomii franceze: *Foie gras du Périgord*, *Filets de soles joinville*, *Sorbet de Cotnari*, *Baron d'agneau de lait des causses roti au romarin*, *Coeurs de laitues*, *Plateau de fromage*, *Délice de Roumaine*.

Dacă primele feluri de mâncare pot fi ușor înțelese, fiind incluse în meniul zilnic al românilor, sfătuiți să mânânce sănătos, în schimb, nu știm în ce a constat *délice de Roumaine*, bănuim că or fi fost nelipsite poale-n brâu.

La capitolul băuturi, au fost servite vinuri franțuzești, apreciate de Ceaușescu încă din perioada juvenilă a activității revoluționare: Château Filhot (Sauternes 1970), Riesling de Turckheim 1977, Château Calon Ségur 1969, Dom Perignon (Magnums 1971) și, în final, a fost savurată un café-liquers. În schimb, dineul oferit de președintele Franței, Valéry Giscard d'Estaing, și de soția sa, a fost ceva mai auster, reducându-se la doar patru feluri de preparate, la fel de rafinate: *d'œufs brouillés aux truffes*, *Homard fricasse à Dom Perignon*, *Champignons sautés au beurre*, *Coupé de nougat glacé aux framboises* și totul stropit cu Champagne Florens-Louis 1970. À propos de anii de glorie 1970, când Nicolae Ceaușescu a făcut prima vizită în Franța în calitate de șef de stat, au circulat anumite anecdote, pornite din anturajul său diplomatic, conform cărora Ceaușescu s-a plâns de bucătăria franceză, s-a sculat aproape flămând de la masă, deoarece nu știa cum trebuie consumate anumite feluri de mâncare, ca de exemplu un preparat gătit din prepeliță, stropit din abundență cu vin alb, o delicatose pentru francezi.

Sâmbătă dimineața vizita cuplului ceaușist în Franța s-a încheiat. „În cursul dimineții, la Palatul Marigny, reședința oficială a președintelui României pe timpul vizitei în Franța, pentru a-i însoți pe tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu la aeroport, au sosit prim-ministrul francez, Raymond Barre, cu soția. În curtea Palatului, o gardă militară a prezentat onorul șefului statului român. Coloana oficială de mașini, escortată de motocicliști, se îndreaptă spre aeroportul Orly. Sunt străbătute din nou străzile Parisului, împodobite cu drapelele tricolore ale României și Franței.”²² Probabil că orgoliul personal al marelui cărmaci din Carpați a fost iremediabil afectat de gestul președintelui francez, de a nu fi prezent pe aeroport ca să-i ureze lui Ceaușescu „bon voyage et au revoir”.

Mai mult chiar, în anii '90, după evenimentele din decembrie 1989, Valéry Giscard d'Estaing a lansat un zvon absolut neadevărat și descalificant pentru el, conform căruia i-ar fi avertizat pe englezi să fie precauți cu obiectele Reginei în timpul vizitei lui Ceaușescu în Marea Britanie, deoarece soții Ceaușescu s-ar fi dovedit a fi „colecționari de artă” cu obiecte din Palatul Marigny. Acest neadevăr, calomnios și injust, poate fi demontat printr-un exercițiu de logică elementară: vizita soțiilor Ceaușescu în Regatul Unit al Marii Britanii se consumase în vara anului 1978, deci cu doi ani înaintea vizitei în Franța. Nicolae Ceaușescu a avut nenumărate păcate la viața sa, i se pot reproșa greșeli și fapte de o mare gravitate, dar, cu siguranță, nu a fost nici cleptoman și nici mare admirator al operelor de artă.

²² *Ibidem*, f. 169.